

Araştırma Makalesi (Research Article)

TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ PERSPEKTİFİNDEN KADINLARIN REKREASYONEL FAALİYETLERE KATILIMLARINA YÖNELİK BİR İNCELEME (A STUDY ON WOMEN'S PARTICIPATION IN RECREATIONAL ACTIVITIES FROM THE PERSPECTIVE OF GENDER ROLES)**

Beste Nisa ORHUN^{1*} ([orcid.org/ 0000-0001-5578-2546](https://orcid.org/0000-0001-5578-2546))

Özlem ALTUNÖZ² ([orcid.org/ 0000-0001-6593-8364](https://orcid.org/0000-0001-6593-8364))

Ali YAYLI³ ([orcid.org/ 0000-0002-2890-0209](https://orcid.org/0000-0002-2890-0209))

¹Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Van, Türkiye

²Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye

³Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Rekreasyon Yönetimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Özet

Bu çalışmada kadının toplumsal cinsiyet rollerinin, rekreasyon etkinliklerine katılım düzeyi ve aktivite tercihi üzerindeki yansımaları temel nitel araştırma deseniyle irdelenmiştir. Çalışma grubunu Van Yüzüncü Yıl Üniversitesinde akademik personel olarak çalışan, evli ve en az bir çocuk sahibi olan kadınlar oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında 10 katılımcı ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formundan yararlanılmıştır. Veriler içerik analizi yöntemi ile çözümlenmiştir. Görüşme dökümleri araştırmacılar tarafından birkaç kez okunarak kodlamalar yapılmış ve bu kodlara uygun kategoriler oluşturulmuştur. Oluşturulan kategoriler ilgili temaların altında tasniflenmiştir. Çalışma sonucunda katılımcıların, kadının toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olarak ekonomik engeller, toplumsal engeller ve bireysel engeller sebebiyle rekreasyona katılım düzeylerinin kısıtlandığı tespit edilmiştir. Katılımcıların karşılaştığı ekonomik engeller; harcama iradesi ve harcama önceliği kategorileri kapsamında değerlendirilir iken, toplumsal engeller; eşin kısıtlayıcılığı, toplumsal kalıp yargılar, sosyal çevreden gelen tepkiler ve karşı cinsle temas kaygısı kategorileri kapsamında değerlendirilmiştir. Son olarak katılımcıların rekreasyonel bir aktiviteye katılırken karşılaştığı bireysel engeller ise fiziksel yeterlilik, kişisel özellikler ve sorumluluklar kategorileri kapsamında açıklanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda kadının toplumsal cinsiyet rolünün bir rekreasyon kısıtlayıcısı olarak değerlendirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Toplumsal Cinsiyet, Kadın, Rekreasyon, Rekreasyon Kısıtlayıcıları

Abstract

In this study, the reflections of women's gender roles on the level of participation in recreation activities and activity preferences were examined with a basic qualitative research design. The study group consists of women working as academic staff at Van Yüzüncü Yıl University, who are married and have at least one child. Within the scope of the study, face-to-face interviews were conducted with 10 participants. A semi-structured interview form was used as a data collection tool. The data were analyzed by content analysis method. Interview transcripts were read several times by the researchers, coding was made and categories were created according to these codes. The categories were classified under the relevant themes. As a result of the study, it was determined that the participants' level of participation in recreation was limited due to economic barriers, social barriers and individual barriers related to women's gender roles. While the economic barriers faced by the participants were evaluated within the categories of spending will and spending priority, social barriers were evaluated within the categories of restrictiveness of the spouse, social stereotypes, reactions from the social environment and anxiety about contact with the opposite sex. Finally, the individual barriers faced by the participants while participating in a recreational activity were explained within the categories of physical competence, personal characteristics and responsibilities. In line with the findings obtained in the study, it was concluded that the gender role of women can be considered as a recreation constraint.

Keywords: Gender, Women, Recreation, Recreation Restrictors

**Bu çalışma 15-18 Mart 2023 tarihleri arasında İstanbul'da düzenlenen 4th Conference on Managing Tourism Across Continents (MTCO'23) adlı kongrede sözlü bildiri olarak sunulmuş ve kongre özet bildiri kitabında basılmış "A Recreation Restriction: Being a Woman" başlıklı bildirinin genişletilmiş halidir.

*Sorumlu yazar: bestenisiorhun@yyu.edu.tr

DOI: 10.33083/joghat.2024.394

Giriş

İnsanlık tarihi boyunca toplum, bireyleri anlamlandırabilmek ve tanımlayabilmek için din, dil, ırk, etnik köken ve cinsiyet gibi kategoriler oluşturmuş ve her bir bireyi bu kategorilerle ilişkilendirerek sınıflandırmıştır. Bu kategorilerden biri de toplumsal cinsiyet fenomenidir. Bireylerin, doğuştan sahip olduğu anatomik özelliklere atıf yapan biyolojik cinsiyet kavramından farklı olarak toplumsal cinsiyet; toplumun, kadın ve erkeğe yüklediği rollerin egemen olduğu kültürel bir inşayı tanımlamaktadır. Özetle cinsiyet kavramı biyolojik bir olgu iken, toplumsal cinsiyet kavramı kültürel bir yapıyı ifade etmektedir. Cinsiyet biyolojik ve fizyolojik özelliklere dayanan değişmez bir olguyken toplumsal cinsiyet kültüre, zamana ve aile yapısına göre değişebilmektedir (Else-Quest ve Hyde, 2018). Toplumsal cinsiyet fenomeni oturma, konuşma gibi çeşitli tutum ve davranışlara dair kalıp yargılar ile kurallar içermektedir (Kısaç, 1999). Bu kurallar bireyin içine doğduğu kültür sisteminde genellikle sosyal öğrenme ile öğrenilir ve aktarılır. Kadın veya erkek cinsiyetine sahip olarak doğan bireyler sosyalleşme süreciyle birlikte toplumun cinsiyetlere ilişkin beklediği roller kapsamında kız çocuk ya da erkek çocuk olmayı öğrenmekte ve çeşitli etkinlikleri, oyunları, nesnelere, kişilik özelliklerini ve meslekleri “maskülen” ya da “feminen” olarak gruplandırmaktadır (Dökmen, 2004). Toplumsal cinsiyet rollerine uyulmadığı takdirde toplum tarafından tepki alan bireyler edimsel koşullanma yolu ile toplumsal cinsiyet rollerini benimseyebilmektedir (Ormrod, 2012).

Toplumsal cinsiyet rollerinin kazanımına ilişkin açıklama getiren ve literatürde en sık kullanılan kuramlar; Psikanalitik Kuram, Sosyal Öğrenme Kuramı, Bilişsel Gelişim Kuramı ve Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramıdır. Bu kuramlar birbirlerini tamamlayan ve toplumsal cinsiyet olgusu ile cinsiyetler arası farklılıkları çeşitli yönleri ile ele alan kuramlardır. Freud’un Psikanalitik Kuramı toplumsal cinsiyeti libido diye adlandırılan cinsel enerji çerçevesinde şekillendirir ve çocuğun oedipal karmaşayı çözerek kendisi ile aynı cinsiyetteki ebeveyni ile özdeşleşmesinin bir sonucu olarak cinsiyet rollerini edindiğini öne sürmektedir (Çıtak, 2008). Bandura tarafından ortaya koyulan Sosyal Öğrenme Teorisi ise toplumsal cinsiyet rollerinin, başka insanların davranışlarının gözlemlenmesi, ceza-pekiştirme uygulamaları ve taklit aracılığı ile benimsendiğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bu kurama göre cinsiyet rolleri, kültürler açısından farklılık göstermektedir (Bandura ve Walters, 1977). Toplumsal cinsiyeti açıklarken bilişsel bir yaklaşım sunan Kohlberg, cinsiyet rolü kazanımını çocukların bilişsel süreçleri ile açıklamaktadır. Sosyal öğrenme kuramından farklı olarak çocuğun sosyalleşme sürecine aktif olarak katıldığı ve kendi cinsiyet rolünü biçimlendirdiğini savunmaktadır. Bu durumu kendini sosyalleştirme olarak açıklamaktadır. Bilişsel gelişim modeline göre çocukların davranışları, toplumsal cinsiyet rollerine göre şekillenmektedir. Bu kuram çocuklara, çevrelerinden bilgi toplayarak dünyayı ve cinsiyetleri anlamlandırmada aktif bir rol vermektedir (Kohlberg, 1966; Dökmen, 2004). Toplumsal Cinsiyet Şemasına göre ise çocuk gelişme döneminde toplumun “kadınlık” ve “erkeklik” tanımlamalarını öğrenmektedir. Aynı zamanda çocuk bu tanımlamalar kapsamında geliştirdiği toplumsal cinsiyet şeması ile gelen yeni bilgileri kodlamakta ve örgütlemektedir. Şema, bireyin algılarını yönlendiren bir bilişsel yapıdır. Bilgiyi toplumsal cinsiyet şemasına göre kodlama ise davranışları ve kişilik özelliklerini “feminen” ya da “maskülen” olarak kategorilere ayırmayı ifade etmektedir. Bu kurama göre cinsiyetle ilgili olmayan şeyler bile birey tarafından feminen ve maskülen kategorisine ayrılarak işlenmektedir. Örneğin nazik olmak feminen, atılgan olmak maskülen kategorisine işlenebilmektedir (Bem, 1984). Bu çalışmada Toplumsal Cinsiyet Şeması teorik çerçevesi benimsenmiştir. Bu teorik çerçevenin benimsenmesi, bireylerin rekreasyon etkinliklerini çocukluktan itibaren feminen ve maskülen olarak kategorilere ayırdığı ve bu sınıflandırmanın yetişkinlikte de devam ettiği fikrinden kaynaklanmaktadır. Örneğin, esasen biyolojik cinsiyetle ilgili olmamasına rağmen, toplumda bale gibi aktivitelerin genellikle kadınsı olarak kabul edilirken, futbol gibi sporların erkeklikle ilişkilendirildiği gözlemlenmektedir. Aynı şekilde toplum tarafından ev işlerinin feminen olarak kodlanmasıyla ev ile ilgili sorumlulukların daha çok kadının görevi olarak görüldüğü ve kadınların bu sorumlulukları daha çok üstlendiği de gözlemlenmektedir. Bu bağlamda bireylerin gerek çocukluk gerek yetişkinlik döneminde rekreasyon aktivitelerini seçerken cinsiyet şemalarını dikkate aldıkları ve yine toplumsal cinsiyet şemalarına göre kadın ve erkeklerin boş zaman miktarının farklılaştığı düşüncesinden hareketle gerçekleştirilen çalışmada Toplumsal Cinsiyet Şeması temel alınmıştır.

Toplumsal cinsiyet, kadın ve erkeklere toplum tarafından belirlenmiş kalıp davranışlar ve kimlikler yüklemesi sebebiyle çeşitli alanlarda eşitsizliğe neden olan bir kavramdır. Toplumsal cinsiyet kadınlar ile erkeklerin saygınlık, zenginlik ve güç açısından eşit olmayan konumlar edinmelerine yol açmaktadır. Bireyin sosyal yaşamında eşitsizliğe sebep olan bir fenomen olarak karşımıza çıkan toplumsal cinsiyet, rekreasyon bağlamında da kısıtlayıcı bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Akkaya ve Kaplan, 2014; Burdette ve Whitaker, 2005; Culp, 1998; Giuliano, Popp ve Knight, 2000; Ron ve Nimrod, 2018; Shinew, Floyd ve Parry, 2004). Bu kısıtlamalar, cinsiyete ilişkin rollere ve stereotiplere dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyet rolleri,

kadınların ve erkeklerin rekreasyon faaliyetlerine katılmalarına ilişkin fikirlerini ve tutumlarını etkileyen faktörlerden biridir. Bu sebeple özellikle kadınlar, rekreasyon faaliyetlerine katılma fırsatlarından daha az yararlanabilmekte ve performanslarının aktiviteler için yetersiz olduğu algısına kapılabilmektedir (Çavdar ve Yıldız, 2020). Aynı şekilde kadınlar, rekreatif bir unsur olarak değerlendirilebilen turizm faaliyetlerine katılırken de birçok engelle karşılaşabilmektedir. Literatürde turistik satın alma kararlarının çoğunlukla kadınlar tarafından verildiği sonucuna ulaşan çalışmalara (Fodness, 1992; Mottiar ve Quinn, 2004) karşın kadınların; cinsiyet rollerine ilişkin beklentiler, sosyo-kültürel normlar, ekonomik faktörler ve fiziksel güvenlik endişeleri gibi faktörler sebebiyle turizm faaliyetlerine katılırken sorun yaşadığını ortaya koyan çalışmalar da bulunmaktadır (Wilson ve Little, 2008; Korkmaz, Özkök ve Uluocak, 2019). Ayrıca cinsiyet rolleri, turizm sektöründeki cinsiyetçi davranışlar ve ayrımcı uygulamalar da kadınların turizm faaliyetlerine katılımını engelleyebilmektedir.

Toplumun ev ve çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukları kadına yüklemesi ve kadının sosyal yaşamda daha az görünür olmasını beklemesi sebebiyle kadınların, erkeklere oranla boş zamanı daha kısıtlı olmaktadır (Thrane, 2000). Zamansal özerkliğin cinsiyetten, ikamet edilen ülkeden ve gelir düzeyinden etkilendiği bilinmektedir. Hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yapılan araştırmalar, kadınların erkeklere oranla daha fazla zaman yoksulluğu yaşadığını tutarlı bir şekilde ortaya koymaktadır. Hochschild (1989), çalışan kadınların eve döndüklerinde üstlendikleri ek ev ile ilgili sorumlulukları tanımlamak için "ikinci vardiya" kavramı aynı zamanda kadınların boş zaman kısıtını da içermektedir (Öztürk, Sezer ve Başar, 2023). Bu konuya ilişkin olarak, Ekiz Gökmen (2017) tarafından gerçekleştirilen bir araştırma, ev işlerinde cinsiyete dayalı ayrımcılığa ilişkin bulgular öne sürmektedir. Bahse konu çalışmanın bulgularına göre kadınlar işgücüne katılıyor olsa dahi, evde eşlerine kıyasla dört saat daha fazla ücretsiz emek sunmaktadır. Aynı şekilde 2023 yılında yapılan bir araştırma, çalışan kadınların çalışan erkeklere göre zaman yoksulluğu yaşama olasılığının daha yüksek olduğunu, çalışmayan kadınların ise çalışmayan erkeklere göre daha yüksek düzeyde zaman yoksulluğuyla karşı karşıya olduğunu ortaya koymuştur (Öztürk, Sezer ve Başar, 2023). Öte yandan, rekreasyon faaliyetlerine katılımı ilgili tercihlerin de toplumsal cinsiyete dayalı olarak inşa edildiği ve bu durumun hem erkekleri hem de kadınları etkilediği bilinmektedir. Aynı zamanda bu tip faaliyetler, toplumsal cinsiyet normlarının pekiştirildiği alanlar olarak da görülmektedir (Koca ve Demirhan, 2005; Öztürk, Sezer ve Başar, 2023). Bu bağlamda Antik Yunan döneminde Gymnasium'a erişimi olan bireylerin tipik olarak özgürleşmiş erkekler olması göz önüne alındığında; boş zaman kavramının ve zamansal özerkliğin tarihsel olarak geçirdiği değişime rağmen toplumsal cinsiyet rollerinden bağımsız olmadığı söylenebilir (Öztürk, Sezer ve Başar, 2023). Buna ek olarak ilgili literatür, kadınların boş zamanlarında erkeklere oranla daha az memnuniyet duyduklarını ve bu memnuniyetsizliğin kadınların boş zamanlarında yarım kalan işlerine dair kaygı duymalarından, diğer aile bireylerinin mutluluğunu düşünmelerinden ve kendilerine zaman ayırdıkları için suçluluk duymalarından kaynaklandığını ortaya koymaktadır (Mattingly ve Blanchi, 2003; Öztürk, Sezer ve Başar, 2023). Öte yandan toplumun, kadınların genellikle ev içi rekreasyon faaliyetlerine katılmasını hoş karşılaması durumu, kadınların boş zaman alışkanlıklarını yönlendirmede etkili olmaktadır. Bu duruma ek olarak macera sporları, kuvvet antrenmanları, futbol, mücadele sporları gibi birçok rekreasyonel faaliyete eril bir nitelik atfedilmesi ve aynı şekilde pilates, yoga, aerobik, örgü, misafirlik gibi faaliyetlere dişil bir nitelik atfedilmesi de kadınların boş zaman etkinliği seçiminde özgür iradesini sınırlayabilmektedir. Bu duruma yaşamın içinden somut bir örnek vermek gerekirse, beden eğitimi dersinde futbol ya da basketbol aktivitelerine katılmak isteyen kız öğrencilerin "erkek fatma" olarak nitelendirildikleri görülür (Kavasoğlu ve Yaşar, 2016). Yaşamın daha erken dönemlerine baktığımızda ise kız çocuklarına daha çok oyuncak bebekler ile evcilik oynatıldığı, erkek çocuklarına ise araba, top, silah gibi oyuncaklar alındığını ve erkek çocuklarının kızlara oranla daha çok dışarda takım oyunları oynadığını gözlemlenmektedir. Çocukluktan itibaren cinsiyetler arası eşitsizliğe neden olan cinsiyet rollerinin kız çocukları tarafından içselleştirilmesi, onların yetişkinlik döneminde de benzer davranış örüntülerini sergilemesine neden olmaktadır (Ünür, 2021). Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rollerinin yaş farkı gözetmeksizin, boş zamanlarda gerçekleştirilen rekreasyonel aktivitelere katılım düzeyini ve aktivite tercihinin etkileyen bir kısıtlayıcı olduğu söylenebilir. Toplumsal cinsiyet rolleri bireyden bağımsız olarak toplum tarafından oluşturulan ve bebeklikten itibaren kazanılan belli başlı kalıp yargıları içermektedir. Bireyin hayatını her yönüyle etkileyen toplumsal cinsiyet rollerinin, rekreasyon davranışını da etkileyen faktörlerden biri olduğu söylenebilir. Ailelerin, bebeklerin cinsiyetini öğrendikten sonra kız çocukları için pembe kıyafetler, oyuncak bebekler, mutfak oyuncakları alırken erkek çocuklar için mavi kıyafetler, araba ve top gibi oyuncaklar alması (Vatandaş, 2007) bireyin kendi seçiminden bağımsız olarak toplumsal cinsiyet rolleri ile şekillendirilmiş bir düzen içine doğmasına sebep olmaktadır. Çocuğun kimliğinin henüz şekillenmediği bir dönemde bile toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir hayat yaşaması çocukta bu rolleri benimsemesi gerektiğine dair bir algı oluşturabilmektedir. Bu algı yıllar içinde yerleşmiş tutum ve davranışlara dönüşmekte ve bireyler

toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde bir cinsiyet kimliği oluşturmaktadır (Seven vd., 2022). Daha önce yapılmış olan araştırmalar ailelerin ve toplumun bu tip yönlendirmelerinin bireylerin toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili algılarını şekillendirdiğini ortaya koymaktadır (Bhasin, 2003; Seven vd., 2022). Bu durumun bireylerin rekreasyon davranışlarını da etkilediği düşünülmektedir. Örneğin kız çocuklarının daha narin ve zarif olması gerektiği düşüncesiyle ilişkili olarak bale, jimnastik, dans gibi sporlara yönlendirilmesi ve erkek çocuklarının ise daha atılgan ve çevik olması gerektiği düşüncesiyle ilişkili olarak futbol, basketbol, karate gibi sporlara yönlendirilmesinin bireyin yetişkinlik dönemindeki rekreasyon tercihlerini de etkilediği düşünülmektedir. Aynı zamanda ev işleri ve çocuk ile ilgili sorumlulukların kadınlara yüklenmesi sebebiyle kadın ve erkeğin boş zaman süresi aynı olmamakta (Balcı ve Kopar, 2022) dolayısıyla kadınların rekreasyonel aktivitelere ayıracak zamanı oldukça kısıtlı olmaktadır (Öztürk, Sezer ve Başar, 2023; Shaw, 1999). Özellikle çalışan kadınlar hem iş ile ilgili hem de ev ve çocuk ile ilgili sorumluluklara sahip olduğu için kendilerine ayıracak boş zamanlarının bir hayli kısıtlı olduğu gözlenebilir. Bu nedenle çalışmada, aktif bir iş hayatı olan, evli ve en az bir çocuk sahibi olan kadınlar çalışma grubuna dahil edilmiş ve konu hakkında onların yaşadığı deneyimler derinlemesine irdelenmiştir.

Bu bilgiler ışığında toplumsal cinsiyet olgusunun rekreasyon çerçevesinde irdelenmesinin önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda çalışmada kadının toplumsal cinsiyet rollerinin, rekreasyon etkinliklerine katılım düzeyi ve aktivite tercihi üzerindeki yansımalarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Çalışmanın gelecek araştırmalara yönelik yönlendirici katkılar sunacağı düşünülmektedir. Çalışmanın bir sonraki bölümünde çalışma sürecinde izlenen yöntemle dair bilgiler verilmekte ve akabinde elde edilen bulgular sunulmaktadır.

YÖNTEM

Araştırma, temel nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Nitel araştırmalar, insanların yaşadıkları deneyimlere nasıl anlamlar yüklediklerinin, yaşamlarını nasıl yorumladıklarının ve içinde yaşadıkları dünyalarını nasıl yapılandırdıklarının derinlemesine anlaşılması açısından önem arz etmektedir (Karataş, 2015). Yapılan araştırmada aktif olarak çalışan, evli ve çocuk sahibi olan kadınların rekreasyon aktivelerine katılma konusundaki deneyimlerinin neler olduğuna ve bu deneyimlerini nasıl yorumladıklarına ilişkin derinlemesine bilgi edinmek amaçlandığı için temel nitel araştırma yaklaşımı tercih edilmiştir. Araştırmada elde edilen verilerin toplanması için gerekli olan etik kurul izin belgesi Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Kurulu'ndan 23/11/2023 tarihli ve 2023/28 numaralı toplantısında 21. sıra sayılı kararı ile izin alınmıştır.

Çalışma Grubu

Katılımcıların belirlenmesinde amaçlı örnekleme tekniklerinden benzeşik örnekleme ve ölçüt örnekleme teknikleri kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme tekniğinde araştırmacı örnekleme oluştururken araştırmanın problemiyle ilgili olarak belirli özelliklere sahip kişileri veya grupları seçerek örnekleme oluşturur. Bu yöntem genellikle belirli bir konu, fenomen veya durum hakkında daha fazla bilgi edinmek amacıyla kullanılmaktadır (Creswell, 2013). Ölçüt örnekleme tekniğinde ise araştırmacı belirli bir araştırma sorusu veya fenomeni açıklamak için belirli özelliklere sahip kişileri veya grupları seçmektedir (Creswell ve Clark, 2016). Bu doğrultuda araştırmada, toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili olarak rekreasyonel aktivitelere katılım konusunda birçok kısıtlayıcı ile karşılaştığı düşünülen; aktif olarak çalışan, evli ve çocuk sahibi kadınlar çalışma grubu olarak seçilmiştir. Araştırmaya Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi'nde çalışan evli ve en az bir çocuk sahibi olan 10 kadın akademisyen dahil edilmiştir. Katılımcıların kimlik bilgilerini gizli tutmak için araştırmada katılımcıların isimleri yerine kodlar kullanılmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgiler Tablo 1'de sunulmaktadır.

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Bilgiler

	Cinsiyet	Yaş	Doğum Yeri	Medeni Durum	Çocuk Sayısı	Eğitim Durumu
K10	Kadın	27	Van	Evli	1	Lisans
K9	Kadın	34	Van	Evli	2	Lisansüstü
K1	Kadın	35	Erzurum	Evli	1	Lisansüstü
K3	Kadın	39	Gaziantep	Evli	2	Lisansüstü
K4	Kadın	39	Diyarbakır	Evli	2	Lisansüstü
K6	Kadın	40	Hakkâri	Evli	2	Lisans
K5	Kadın	45	Van	Evli	1	Lisansüstü
K7	Kadın	45	Kahramanmaraş	Evli	2	Lisansüstü

K8	Kadın	45	Şanlıurfa	Evlü	2	Lisansüstü
K2	Kadın	55	Van	Evlü	2	Lisansüstü

Tablo 1’de görüldüğü üzere katılımcıların yaşları 27-55 yaş aralığında değişmektedir. Katılımcıların tamamı evli olup en az bir çocuk sahibidir. Katılımcıların çoğunun iki çocuğu bulunmaktadır. Katılımcılar ağırlıklı olarak lisansüstü mezundur. Katılımcılara ait doğum yeri bilgileri incelendiğinde katılımcıların Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde doğduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların özellikle Doğu-Güneydoğu Anadolu kültürünü yansıttığı ifade edilebilir.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kullanılan veriler, çalışma grubundan elde edilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda, toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olarak evli, çocuk sahibi ve çalışan kadınların rekreasyonel aktivitelere katılım ile ilgili deneyim ve görüşlerinin en iyi görüşme tekniğı ile ortaya koyulacağı düşünülmüştür. Bu doğrultuda araştırmanın amacına uygun olacak şekilde ve ilgili literatür doğrultusunda yarı yapılandırılmış görüşme soruları hazırlanmıştır. Soruların hazırlanması aşamasında öncelikle ilgili literatür incelenmiş ve bir soru havuzu oluşturulmuş olup araştırmacılar tarafından bu soru havuzundan uygun görülen sorular seçilmiştir. Seçilmiş olan alanında uzman olan ve nitel araştırmalar üzerine çalışmaları olan iki uzmanın görüşüne sunulmuştur. Uzmanların geri dönüşleri neticesinde bazı sorular çıkartılmış bazı sorulara ise sondalar eklenmiştir. Daha sonra yapı yapılandırılmış görüşme formunun nihai hali otuz dakikalık bir pilot görüşme ile test edilmiştir. Bu sayede görüşmeler esnasında ortaya çıkabilecek olan olası sorunlar tespit edilmiş ve bunları gidermeye dair önlemler alınmıştır.

Katılımcılarla görüşmeden önce etik hassasiyetler konusunda gerekli bilgiler verilmiş, araştırmanın konusu ve amacından bahsedilmiştir. Görüşmelere başlamadan her bir katılımcıya gönüllü onam formu imzalatılmıştır. Görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiş olup her biri yaklaşık 30-35 dakika sürmüştür. Katılımcılar ile görüşmelerin tamamlanmasının akabinde görüşme kayıtlarının transkripsiyonu yapılmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, genellikle nitel araştırmalarda kullanılan bir veri analiz tekniğidir. Bu teknik bir metin, belge, ses kaydı veya herhangi bir materyaldeki içeriğı sistemli bir şekilde inceleyerek, bu içerikten anlamlı ve özetleyici bilgiler çıkarmayı amaçlar (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Bu doğrultuda görüşme dökümler üzerinden okuma yapılarak elde edilen verilerden anlamlı örüntüler çıkartılmak üzere kodlar oluşturulmuştur. Elde edilen kodlar karşılaştırılarak birbirleri ile benzer olan kodlar aynı kategoriler altında tasniflenmiştir. Ortaya çıkan kategoriler ise incelemeye tabi tutulmuş ve birbirleri ile ilişkili olan kategoriler çeşitli temalar altında toplanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular bu temalar çerçevesinde sunulmuş olup bulgular doğrudan alıntılar ile desteklenmiştir.

Geçerlilik ve Güvenilirlik

Nitel bir araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla uygulanan yöntemler nicel araştırmalara göre farklılık göstermektedir. Nitel araştırma deseninde geçerlilik ve güvenilirliği sağlamak için uzman incelemesi, katılımcı teyidi, çeşitleme, araştırmacıların objektifliği ve yansıtıcılığı, yeterli sayıda ve amaçlı örnekleme, ayrıntılı betimleme, denetleme tekniğı ve azami çeşitlilik (Merriam, 2018). Bu araştırmada analizci çeşitlenmesi kullanılmış olup bu kapsamda araştırmacılar birbirlerinden bağımsız olarak kodlamalar yapmış ve ardından her bir araştırmacının oluşturmuş olduğu kodlar diğer araştırmacı tarafından kontrol edilmiştir. Bu doğrultuda kodlar üzerinde tartışılarak kodlar yeniden düzenlenmiştir. Araştırmada aynı zamanda uzman görüşünden de yararlanılmış ve araştırmacılar tarafından oluşturulan kodlar, kategoriler ile temalar hakkında bir uzmandan dönüt alınmıştır. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak amacıyla amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın geçerlilik ve güvenilirliğini artırmak için kullanılan stratejilerden bir diğeri de ayrıntılı betimlemedir. İçerik analizi sonucunda elde edilen bulgular ayrıntılı olarak betimlenmiş ve katılımcı ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak desteklenmiştir.

Bulgular

Çalışmanın bu bölümünde araştırma boyunca elde edilen bulgular, araştırmacılar tarafından oluşturulan temalar kapsamında sunulmakta ve yorumlanmaktadır.

Katılımcıların En Çok Katılım Gösterdiği Rekreasyonel Aktivitelere İlişkin Bulgular

Katılımcıların daha çok hangi aktivitelere katıldıklarını tespit etmek amacıyla katılımcılara görüşmeler esnasında yönetilen “Boş zamanlarınızda daha çok hangi aktiviteleri gerçekleştirirsiniz?” sorusuna ilişkin betimsel bilgiler Tablo 2’de sunulmaktadır.

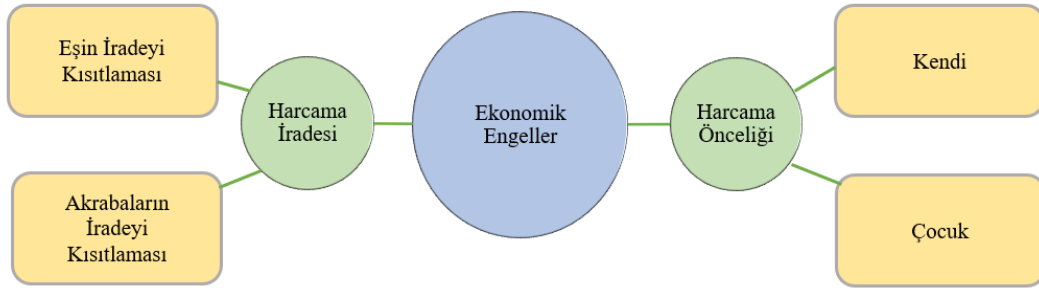
Tablo 2. Katılımcıların En Çok Katılım Gösterdiği Rekreasyonel Aktiviteler

	Tercih Edilen Aktivite Türleri	Katılmak İstenilen Aktivite Türleri
K1	Yüzmek, doğa sporları	Karavan ile gezmek
K2	Spa-wellness, açık hava yürüyüşü	Yurt dışı seyahati
K3	Fitness, açık hava yürüyüşü	Kız arkadaşlarla tatile çıkmak
K4	Arkadaşlar ile yapılan sosyal aktiviteler	Kamp yapmak, yalnız seyahat etmek
K5	Doğa yürüyüşü, alışveriş, kitap okumak	Yurt dışı seyahati, kamp yapmak
K6	Arkadaşlar ile yapılan sosyal aktiviteler	Futbol oynamak, yurt dışı seyahati
K7	Kitap okumak, yürüyüş	Yalnız seyahat etmek
K8	Fitness, doğa yürüyüşü, kitap okumak	Yurt dışı seyahati
K9	Film izlemek, açık hava yürüyüşü	Yalnız araba yolculuğu yapmak
K10	Arkadaşlar ile yapılan sosyal aktiviteler	Kız arkadaşlarla tatile çıkmak

Tablo 2’de görüldüğü üzere katılımcıların birçoğunun sıklıkla tercih ettiği aktiviteler; sosyal aktiviteler, fiziksel egzersizler ve doğa sporları ile ilgilidir. Buna karşın katılımcıların gerekli koşullara sahip olmaları halinde en çok katılmayı istediği aktiviteler ise büyük bir çoğunlukla yalnız seyahat etmek ve yurt dışı seyahati yapmaktır.

Ekonomik Engeller Teması

Şekil 1’de görüşme yapılan kişilerin rekreasyonel faaliyetlere katılım gösterirken karşılaştığı ekonomik engellere dair görüşlerini içeren bulgular sunulmaktadır.

Şekil 1. Katılımcıların Rekreasyonel Faaliyetlere Katılım Gösterirken Karşılaştığı Ekonomik Engeller

Şekil 1 incelendiğinde katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere katılırken karşılaştığı ekonomik engellere ilişkin görüşlerinin “harcama iradesi” ve “harcama önceliği” olarak iki ayrı kategori altında toplandığı görülmektedir. Harcama iradesi kategorisi altında ele alınan kodlar “eşin iradeyi kısıtlaması” ve “akrabaların iradeyi kısıtlaması” iken, harcama önceliği kategorisi altında ele alınan kodlar “kendi” ve “çocuk” kodlarıdır.

Yapılan görüşmelerde bazı katılımcıların, karşılaştıkları ekonomik engelleri “harcama iradesi” kategorisi kapsamında ele aldığı tespit edilmiştir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar harcama iradelerinin eşleri tarafından kısıtlandığı yönünde görüş bildirirken bazıları ise akrabaları tarafından kısıtlandığı yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K10: “Genelde eşimin ailesi bu gibi durumlara karşıdır. Benim bu gibi şeylere para harcamam onların gözlerine batar. Mesela ben sinema izlemek için dışarı çıktığımda çok para harcadığımı düşünüp bana sitem ederler ancak eşim gittiğinde onu hoş görürler. Bu durum da onlardan tepki almamak için ya bir yere çıkmıyorum ya da çıkarsam onlardan gizli yapmaya çalışıyorum bunu.”

K3: “Benim maaşım tamamen eşimin elinde. İdaresini, kontrolünü hep o yapıyor. Bu yüzden benim tek başıma karar almam harcama yapmam imkânsız. Aktiviteye bütçe ayırmam için ondan izin almam gerekiyor.”

Katılımcıların karşılaştıkları ekonomik engellere yönelik oluşturulan bir diğer kategori ise “harcama önceliği”dir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar harcama önceliklerini çocuklarından yana kullandığını belirtirken bazıları ise kendilerinden yana kullandığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

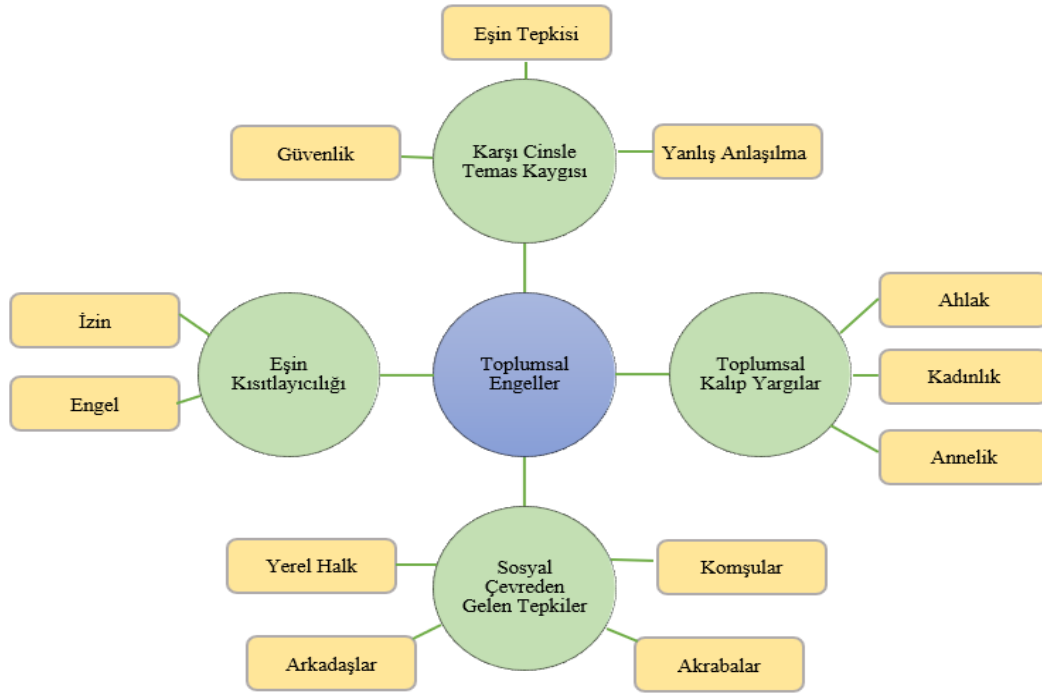
K2: “Aile bütçesi içinde, yapacağım aktiviteye para ayırmam gerekecek. Önce çocuklarıma bütçe ayırmam gerektiğini düşünürüm. Bu yüzden kendi aktiviteme harcamayacağım bütçe lüks harcama gibi gelir. Ayrıca eşimin aile bütçesinden bu sebeplerle para harcamama izin vermeyeceğini düşünürüm.”

K4: “Ben eğer para kazanıyorsam kendime de harcamalıyım, kendime de zaman ayırmalıyım. Dediğim gibi ben kendime o zamanı ayırırken çocuklarıma da eşim sahip çıkabilmeli. O yüzden rahatlıkla gidiyorum aktivitelere ve tam tersine iyi ki de gitmişim, iyi ki de kendime şunu almışım diyorum. Sadece genel ekonomik durum ve mevcut zamlar kısıtlıyor beni eşim ya da çocuklarım değil.”

Toplumsal Engeller Teması

Şekil 2’de görüşme yapılan kişilerin rekreasyonel faaliyetlere katılım gösterirken karşılaştığı toplumsal engellere dair görüşlerini içeren bulgular sunulmaktadır.

Şekil 2. Katılımcıların Rekreasyonel Faaliyetlere Katılım Gösterirken Karşılaştığı Toplumsal Engeller

Şekil 2 incelendiğinde katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere katılırken karşılaştığı toplumsal engellere ilişkin görüşlerinin “karşı cinsle temas kaygısı” “toplumsal kalıp yargılar” “sosyal çevreden gelen tepkiler” ve “eşin kısıtlayıcılığı” olarak dört ayrı kategori altında toplandığı görülmektedir. Karşı cinsle temas kaygısı kategorisi altında ele alınan kodlar “eşin tepkisi” “güvenlik” ve “yanlış anlaşılma” iken, toplumsal kalıp yargılar kategorisi altında ele alınan kodlar “ahlak” “kadınlık” ve “annelik” kodlarıdır. Sosyal çevreden gelen tepkiler kategorisi altında ele alınan kodlar “yerel halk” “arkadaşlar” “komşular” ve “akrabalar” iken, eşin kısıtlayıcılığı kategorisi altında ele alınan kodlar “izin” ve “engel” kodlarıdır.

Yapılan görüşmelerde bazı katılımcıların, karşılaştıkları toplumsal engelleri “karşı cinsle temas kaygısı” kategorisi kapsamında ele aldığı tespit edilmiştir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar karşı cins ile temas etmeleri durumunda eşlerinden tepki aldıklarını ifade ederken bazı katılımcılar güvenlik endişesi duyduklarını belirtmiş ve bazıları ise yanlış anlaşılma kaygısı duydukları yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K4: “Ben özellikle spor yaptığım zaman karşı cinsin olmadığı yerlere gitmeyi tercih ediyorum. Çünkü toplumun düşüncesinden çekiniyorum yani. İşte spor yaparken tanıdık bir erkek beni görse gidip evde işte şöyle yaptı, kalçasını böyle kaldırdı diye benimle ilgili mi konuşur ya da bir önyargısı mı olur veya benimle ilgili farklı bir düşüncesi mi olur diye endişe ederim. Çünkü buradaki insanlar biraz da öyle. Yani sen onların yanında ne kadar rahat davranırsan onlar bunu kendine atfediyor.”

K2: “Örneğin kendi aracım ile seyahat ederken ıssız bir yerde herhangi bir arıza durumunda kendimi güvende hissetmem. Karşı cins tarafından tacize uğrayabileceğimden endişe duyarım.”

K7: “Yani kişisel fikrim olarak soruyorsanız yok karşı cinsin ortamda olması beni etkilemez ama eşimin ben karşı cinsle aynı ortamda olduğumda bana karşı olan yaklaşımı çok sert olur yani kabul etmez bunu. Ben ondan çekinirim açıkçası.”

Katılımcılar ile gerçekleştirilen görüşmelerde bazı katılımcıların, karşılaştıkları toplumsal engelleri “toplumsal kalıp yargılar” kategorisi kapsamında ele aldığı tespit edilmiştir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar rekreasyonel aktivitelere katılmalarının toplum tarafından ahlak kalıp yargılarına uygun görülmeceği, bazıları kadınlık kalıp yargılarına bazıları ise annelik kalıp yargılarına uygun görülmeceği yönünde görüş bildirmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K1: “Ben futbol tutkunu bir kadınıyım. Yani oynamaktan çok izlemeyi severim. Aslında ailem küçükken izin verse oynardım da ama şimdi geliştirmemişim o yeteneğimi. Genelde bunu ne zaman toplum içinde dile getirsem maç izlemek ya da futbol oynamak istesem ‘kadın futboldan ne anlar’ ya da ‘kadınsın yakışmaz’ gibi kelimeler kadınları bu gibi standartlaşmış aktivitelerden uzak tutuyor.”

K3: “Toplumda bir anne imajı var. Mesela bir anne sarhoş olmamalı, bir eğlence mekânında tek başına olmamalı ya da anne çocuklarını bırakıp dışarıya çıkmamalı. Üzerimizde öyle bir toplumsal baskı var ki ister istemez biz onu içselleştiriyoruz galiba. Hani ben çocuklar küçükken çok fazla aktiviteye katılmıyordum. Zaten hep kendimi onlarla beraber onlara adanmış bir şekilde hatırlıyorum geçmişe baktığımda.”

K9: “Karşı cinsten olan sosyal arkadaşlarımla dışarı çıkmam bir şeyler yapmam ya da erkeklerin olduğu bir salonda spor yapmam gibi şeyler evli bir kadın olarak tepki almama sebep olur. Toplum gözünden baktığımda kadının karşı cins ile birlikte aktivitelere katılması hoş karşılanmıyor. Toplum bu durumda kadını hafifmeşrep olarak görüyor.”

Katılımcıların karşılaştıkları toplumsal engellere yönelik oluşturulan bir diğer kategori ise “sosyal çevreden gelen tepkiler” kategorisidir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar yerel halktan, bazıları akrabalarından gelen tepkilerden etkilendiğini ifade ederken bazıları komşularından ve bazıları ise arkadaşlarından tepki almaktan çekindiğini ifade etmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K6: “Mesela spora yazılmıştım bir de yüzmeye yazıldım o zaman annem de babam da çok iyi yaptım dedi. Ama eşimin ailesi o çocukları bırakıp nereye gidiyorsun, sen oradayken çocuklara kim bakıyor, evde yemeği kim yapıyor? Şeklinde tepki alıyordum. Haliyle motivasyonumu çok düşürüyordu bu. Zaten bıraktım artık gitmeyi.”

K7: “En başta benim eşim engel olur, yani izin vermez. Bir komşuya gidebilirim ya da şehir içinde bir arkadaşımın evine uğrayabilirim ama şehir dışına ya da bir tatile kendi başıma gidemem. Bunun dışında sadece eşime dair olan korkum yok. Aynı zamanda kendi çevrem yani buradaki komşularımızdan tutun da eşimle bazı ortak arkadaşlarıma kadar bunu yadırgar diye çekiniyorum. O yüzden yapamıyorum.”

K1: “Yaşadığım çevre, nasıl desem biraz gelenekçi yani aslında muhafazakâr... Aslında arkadaşlarım da öyle. Bu yüzden bir kadın olarak tek başıma bir etkinliğe katılmamı biraz fazla rahat, sorumsuz olarak görebiliyorlar. Bu yüzden çoğu zaman bir şeyleri tek başıma yapmak istesem de yakın çevremdeki arkadaşlarımdan tepkisinden kaçınmak için yapmadığım oluyor.”

K2: “Sanırım yaşadığımız coğrafya ile ilgili bir şey bu. Doğu toplumlarında kadının sosyal hayatta tek başına görünür olması hala çok hoş karşılanmıyor. Mesela tek başına seyahat eden kadın sorumsuz ve ailesine karşı ilgisiz olarak görülür. Bu yüzden kadın olarak sosyal yaşamda çok fazla aktif olamıyorum. Çünkü kadınlar tek gezmemelidir. Anne çocuklarıyla birlikte, kadın eşi ile birlikte gezmelidir. Erkekler yalnız bulunabilir, gezebilir ama kadınlara refakat gerekiyor. Eşi, annesi, kız kardeşi gibi.”

Katılımcıların karşılaştıkları toplumsal engellere yönelik oluşturulan bir diğer kategori ise “eşin kısıtlayıcılığı” kategorisidir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar rekreasyonel aktivitelere katılmalarına eşlerinin engel olduğu bazıları ise eşlerinden bu konuda izin almaları gerektiğini ifade etmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K1: “Eşim feodal bir ailede doğmuş büyümüş. Kendisinin gördüğü evlilik ilişkilerinde kadınlar erkeğe tamamen bağımlı. Kadınlar tek başına çok sınırlı etkinliğe katılıyor, hatta bu sınırlı etkinliklerde bile

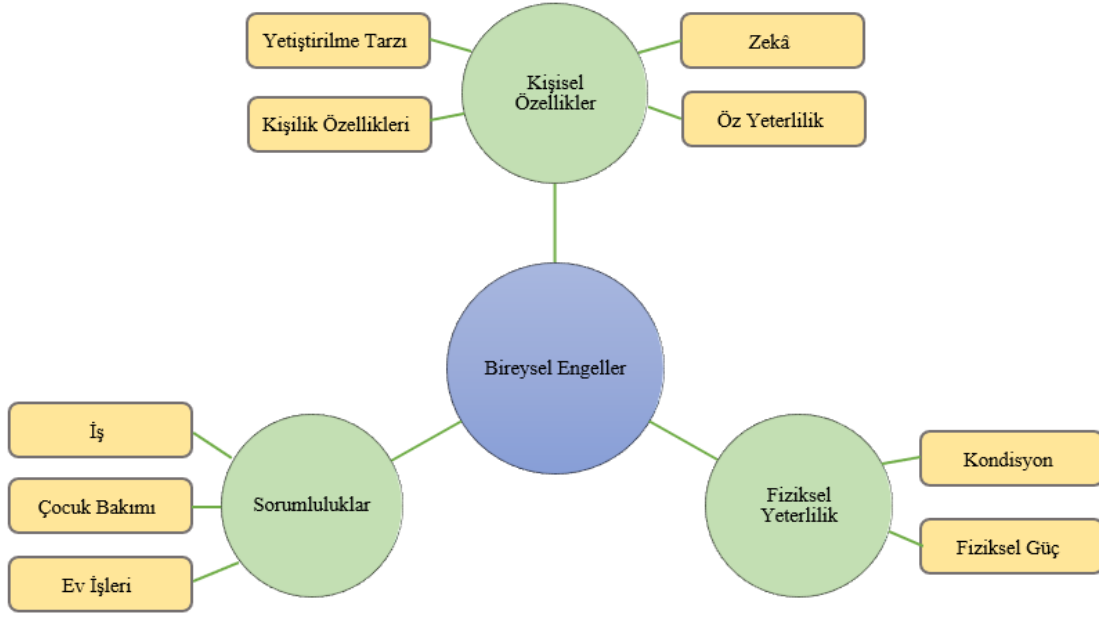
eşlerinden izin alıyorlar. Benim eşim de bazen benden böyle bir tavır bekliyor. Bu yüzden çatıştığımız da çok oluyor.”

K6: “Yani eşimin engel olduğu şeyler var. Mesela her yere gitmeme izin vermez. Özellikle çok kalabalık ortamlara. Mesela ben eğlenmeyi çok severim. Aslında halk oyunları oynamayı çok severim ama buna eşim çok izin vermez. Ya da konsere gitmeyi çok isterim ama ona da izin vermez.”

Bireysel Engeller Teması

Şekil 3’te görüşme yapılan kişilerin rekreasyonel faaliyetlere katılım gösterirken karşılaştığı bireysel engellere dair görüşlerini içeren bulgular sunulmaktadır.

Şekil 3. Katılımcıların Rekreasyonel Faaliyetlere Katılım Gösterirken Karşılaştığı Bireysel Engeller

Şekil 3 incelendiğinde katılımcıların rekreasyonel faaliyetlere katılırken karşılaştığı bireysel engellere ilişkin görüşlerinin “kişisel özellikler” “fiziksel yeterlilik” ve “sorumluluklar” olarak üç ayrı kategori altında toplandığı görülmektedir. Kişisel özellikler kategorisi altında ele alınan kodlar “yetiştirilme tarzı” “zekâ” “öz yeterlilik” ve “kişilik özellikleri” iken, fiziksel yeterlilik kategorisi altında ele alınan kodlar “kondisyon” ve “fiziksel güç” kodlarıdır. Sorumluluklar kategorisi altında ele alınan kodlar ise “iş” “çocuk bakımı” ve “ev işleri” kodlarıdır.

Yapılan görüşmelerde bazı katılımcıların, karşılaştıkları bireysel engelleri “kişisel özellikler” kategorisi kapsamında ele aldığı tespit edilmiştir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar, kadınların birtakım rekreasyonel etkinlikler için zekâlarının yeterli görülmediği yönünde görüş bildirmiştir. Bazı katılımcılar ise bu konuda öz yeterliliklerini eksik bulmuş iken, bazıları yetiştirilme tarzlarının ve bazıları da kişilik özelliklerinin onları kısıtladığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K5: “Evcimen olmam yani evine bağlı olmam beni kısıtlıyor aslında. Bunu ailemden de hep böyle gördüğüm için yani annem içerde, babam dışarda ben de böyle evcimen oldum sanırım. Çünkü kadın evine bağlı olmalıdır, çocuklarının hep başında olmalıdır. Ama erkek evde çok durursa bunadır, dışarı çıkması gerekir bu onun için bir ihtiyaçtır çünkü iş hayatında yorulmuştur. Oysa ben de çalışıyorum ve yoruluyorum ama bu bana hak görülüyor.”

K6: “Utangaç bir insanım bu biraz beni kısıtlıyor bu konuda. Yani aslında kadın olarak böyle hep bir sempatik olmamız bekleniyor ya da daha utangaç, narin, çekinik olmamız gerekiyor. Belli alanlarda ön plana çıkar mıyım acaba? Ön plana çıkarsam yanlış bir şey yapar mıyım? Yanlış anlaşılır mıyım? Bu çekinceler kısıtlıyor işte beni.”

K10: “Kendimi yetersiz gördüğüm aktiviteler maç izlemek olabilir. Kadınların erkekler kadar maçtan anlamadığı ya da zeki olmadığı düşünülür. Ya da satranç oynamak pek kadın işi gibi görülmez. Bunlardan dolayı bu aktivitelerden kendimi uzaklaştırıyorum, denemiyorum bile aslında.”

K9: “Yani bazı aktiviteleri yapmak için yeterli düzeydeyim ama tabii yani ne kadar nereye gidebiliyorsam. Günümüz koşullarına baktığımız zaman bir kadın olarak o kadar yeterli değiliz. Boş zamanlarımda arabama binip seyahat edebilir miyim mesela gidemem. Cesaret edemem yani. Araba bozulsa tamir edemem ve eşim yokken yolda korkarım.”

Katılımcıların karşılaştıkları bireysel engellere yönelik oluşturulan bir diğer kategori ise “fiziksel yeterlilik” kategorisidir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar rekreasyonel aktivitelere katılmak için yeterli kondisyonlarının olmadığını ifade eder iken bazıları ise yeterli fiziksel güçlerinin olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K8: “Benim fiziksel olarak biraz yorgunluklarım oluyor aslında. Çünkü işlerimden ve çocuklardan dolayı sürekli düzenli spor yapamadığım için erken yorulduğum falan oluyor. Bir de ev ve çocuk işleri derken zaman zaman yorgunluk ve uykusuzluk falan oluyor.”

K2: “Mesela bazı aktiviteleri kendi başıma gerçekleştirmek isterim. Ama kamp yapacak olsam çadır kuramam, ağır taşıyamam ya da yalnız seyahat edemem. Çünkü çadır kurabilecek fiziksel yeterliliğe sahip olmadığımı veya yalnız başıma araba kullanırsam erken yorulacağımı düşünüyorum. Bu gibi işler erkek işi gibi geliyor.”

Katılımcıların karşılaştıkları bireysel engellere yönelik oluşturulan son kategori ise “sorumluluklar” kategorisidir. Bu kategori çerçevesinde bazı katılımcılar iş ile ilgili sorumlulukları dolayısıyla yeterli boş zamanlarının olmadığını ifade eder iken bazıları ev işleri bazıları ise çocuk bakımı sebebiyle yeterli boş zamanlarının olmadığını ifade etmiştir. Katılımcıların bu kategoriye ilişkin belirttiği görüşler aşağıda sunulmaktadır.

K1: “Sanırım kadın olmak sorumlu olmaktır gibi bir slogan var toplumda. Ailedeki herkes her şeyi unutulabilir hakkına sahip ama kadının özellikle annenin böyle bir şeyi olamaz. Nasıl oluyor bilmiyorum ama evdeki tüm işlerin doğal sorumlusu ben gibiyim. Yani bazen kendimi bu role kaptırıp, evdeki işlerden görevlerden dolayı kendime neredeyse hiç vakit ayıramadığım oluyor.”

K5: “Ben eve iş getirmek durumunda olduğum için. Yani mesleğim gereği mesai kavramı çok yok. O yüzden evde de kendi işimi taşıdığım için kendime ayıracağım zamanı aslında biraz da bilinçli olarak işe aktarıyorum. Zaten çalışıyor olsam bile evin bütün sorumluluğu, tüm işleyiş benim üzerimde. Bu yüzden aktivitelere ayıracak boş zaman çok bulamıyorum.”

K8: “Akademisyen olmak eve iş götürmeyi de gerektiriyor. Ev işleri, yemek, çocukların banyosu sonra ödevleri derken biraz onlarla vakit geçiyor. Onlar uyuduktan sonra kendim yarım kalan akademik işlerime devam ediyorum. Uyuyorum. Bu yani bir günüm. Boş kalan vakitlerimde de çocuklarımla daha fazla zaman geçirmeye çalışıyorum.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bu çalışmada kadın toplumsal cinsiyet rollerinin, rekreasyon etkinliklerine katılım düzeyi ve aktivite tercihi üzerindeki yansımaları incelenmiş ve kadınlara ilişkin toplumsal cinsiyet rollerinin, katılımcıların rekreasyon faaliyetlerine katılımı açısından önemli bir kısıtlayıcı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Gerçekleştirilen çalışmanın sonuçları kadınların rekreasyonel aktivitelere katılırken karşılaştıkları toplumsal cinsiyet fenomenine ilişkin kısıtlamaları anlamak için önem arz etmektedir. Çalışma grubunda yer alan katılımcıların birçoğu, toplumun beklentileri ve tepkileri sebebiyle rekreasyon aktiviteleri açısından kendilerini sınırlandırmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda kadınların toplumsal cinsiyet rolleri sebebiyle karşı karşıya kaldığı kısıtlamalar; ekonomik engeller, toplumsal engeller ve bireysel engeller olarak sınıflandırılmıştır. Ekonomik engeller teması altında yer alan kategoriler harcama önceliği ve harcama iradesi olurken, toplumsal engeller teması altında karşı cinsle temas kaygısı, toplumsal kalıp yargılar, sosyal çevreden gelen tepkiler ve eşin kısıtlayıcılığı kategorileri yer almaktadır. Bireysel engeller teması altında değerlendirilen kategoriler ise kişisel özellikler, fiziksel yeterlilik ve sorumluluklardır. Bahsi geçen bu faktörlerin, katılımcıların rekreasyonel aktivitelere katılımını kısıtlayarak sosyal izolasyona neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ekonomik Engeller

Ekonomik engeller teması harcama iradesi ve harcama önceliği kategorilerinden oluşmaktadır. Harcama iradesi kategorisine göre katılımcılar; eşleri ve akrabaları tarafından harcama iradelerinin kısıtlandığını algılamaktadır. Örneğin K3 “Benim maaşım tamamen eşimin elinde. İdaresini, kontrolünü hep o yapıyor. Bu yüzden benim tek başıma karar almam harcama yapmam imkânsız. Aktiviteye bütçe ayırmam için ondan izin

almam gerekiyor.” sözleri ile harcama iradesinin kısıtlanmasına dair deneyimlerini açıklamıştır. Uluocak vd. (2014) bu konuda kadınların kendi iradeleri olmadan para yönetimini başkalarının yapması, parasına el konulması ve kadının eşinden/ailesinden para istemek zorunda bırakılmasını ekonomik şiddet kapsamında değerlendirilmiştir. Ekonomik şiddet kadınların kendilerini geliştirmesi, yaşama tutunması, kendilerine güvenen ve başarılı kişiler olmalarının önünde bir engel olarak görülmektedir. Bununla birlikte kadınları yoksullaştırarak yasal olarak tanımlanmış olan kadın-erkek eşitliğinin teoride hayata geçirilmemesine sebep olmaktadır (Bilican Gökkaya, 2014). Ekonomik şiddet eylemlerinden biri olarak tanımlanan kadının harcama iradesinin kısıtlanması bu çalışmada bir rekreasyon kısıtlayıcısı olarak değerlendirilmektedir. Katılımcıların harcama iradelerinin kısıtlanması sebebiyle ekonomik engeller ile karşılaştıkları bu yüzden rekreasyon aktivitelerine katılma konusunda kısıtlandıkları söylenebilir.

Ekonomik engeller temasında değerlendirilen bir diğer kategori ise harcama önceliğidir. Katılımcıların büyük bir çoğunluğu harcama konusunda çocuklarını öncelik olarak gördüklerini ve kendi ihtiyaçları için olan harcamalardan feragat ederek çocukları için harcama yaptıklarını ifade etmiştir. Örneğin K2 “Aile bütçesi içinde, yapacağım aktiviteye para ayırmam gerekecek. Önce çocuklarıma bütçe ayırmam gerektiğini düşünürüm. Bu yüzden kendi aktiviteme harcayacağım bütçe lüks harcama gibi gelir. Ayrıca eşimin aile bütçesinden bu sebeplerle para harcamama izin vermeyeceğini düşünürüm.” sözleri ile harcama önceliğine dair deneyimlerini açıklamıştır. Benzer şekilde Özçatal (2011), gerçekleştirdiği çalışmada, çalışan kadınların %31,5’inin aldığı ücretin tamamını eşine/ailesine verdiği, %43’lük bir kesimin aldığı ücretin bir kısmını eşine/ailesine verdiği ve %19,5’inin aldığı ücreti ev harcamaları ve çocukların giderleri için kullanırken yalnızca %0,3’lük kesiminin kendi kişisel ihtiyaçları için kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Gerçekleştirilen çalışmada toplumsal cinsiyet rollerinden biri olan annelik rolü ile ilişkili olarak katılımcıların harcama önceliğini çocuklarına tanınması durumu bir rekreasyon kısıtlayıcısı olarak ortaya konmuştur.

Toplumsal Engeller

Katılımcılar rekreasyon etkinliklerine katılırken toplumda hâkim olan kadınlık, annelik ve ahlak kalıp yargılarına uygun olacak şekilde kendilerini sınırlandırdıklarını ifade etmiştir. Örneğin K3 “Toplumda bir anne imajı var. Mesela bir anne sarhoş olmamalı, bir eğlence mekânında tek başına olmamalı ya da anne çocuklarını bırakıp dışarıya çıkmamalı. Üzerimizde öyle bir toplumsal baskı var ki ister istemez biz onu içselleştiriyoruz galiba. Hani ben çocuklar küçükken çok fazla aktiviteye katılamıyordum. Zaten hep kendimi onlarla beraber onlara adanmış bir şekilde hatırlıyorum geçmişe baktığımda.” sözleri ile bu konuya ilişkin deneyimlerini ifade ederken K1 “Ben futbol tutkunu bir kadınlık. Yani oynamaktan çok izlemeyi severim. Aslında ailem küçükken izin verse oynardım da ama şimdi geliştirmemişim o yeteneğimi. Genelde bunu ne zaman toplum içinde dile getirsem maç izlemek ya da futbol oynamak istesem ‘kadın futboldan ne anlar’ ya da ‘kadınsın yakışmaz’ gibi kelimeler kadınları bu gibi standartlaşmış aktivitelerden uzak tutuyor.” şeklinde ifade etmiştir. Literatürde yer alan araştırmalar benzer şekilde futbol, boks, mücadele sporları, güreş gibi eril nitelik atfedilen spor dallarına katılım gösteren kadınların toplumsal bir direnç ile karşılaştığı bu yüzden gerginlik yaşadığını ortaya koymuştur (Mennesson, 2000; DiCarlo, 2018). Başka bir araştırmada kadınlık ve erkeklik üzerine olan toplumsal kalıp yargıların lisans düzeyinde eğitilmiş olan kişilerde de etkili olduğu, kadınların; duygusal, şefkatli, yumuşak başlı, minyon, uysal, dış görünüşe önem veren, bağımlı, kadınsı, anaç gibi özelliklere sahip olması gerektiğine inanıldığı ortaya konmuştur (Ghavami ve Peplau, 2013). Ayrıca erkeklerin ev dışındaki işlerde daha başarılı olduğu, kadınların ise ev işleri ve çocuk ile ilgili sorumluluklarla ilgilenmesi gerektiği inancının kadınlığa yönelik bir toplumsal kalıp yargı olduğu bilinmektedir (Smith, Hout ve Marsden, 2013). Gerçekleştirilen çalışmada, kadınlık ve anneliğe ilişkin bu kalıp yargılar, kadınların rekreasyon aktivitelerine katılım düzeylerini ve aktivite tercihlerini kısıtlayan bir faktör olarak ortaya konmuştur. Çalışmanın bulgularından hareketle kadınların; katılacağı spor aktivitesinin türünü, aktivite sebebiyle bulunacağı ortamları, aktiviteleri kimler ile gerçekleştireceklerini ve aktivite esnasında nasıl davranmaları gerektiğini toplumsal kalıp yargılara göre şekillendirdikleri söylenebilir.

Katılımcıların yerel halk, komşular, arkadaşlar ve akrabalarından gelecek olan tepkiler nedeniyle rekreasyon davranışlarını şekillendirdikleri çalışmada elde edilen bir başka bulgudur. Katılımcılar etkinliklere katılmaları durumunda toplumsal kalıp yargılara uymamaları sebebiyle çevrelerinden tepki alacaklarını düşünmektedir. Örneğin K1 “Yaşadığım çevre, nasıl desem biraz gelenekçi yani aslında muhafazakâr... Aslında arkadaşlarım da öyle. Bu yüzden bir kadın olarak tek başıma bir etkinliğe katılmamı biraz fazla rahat, sorumsuz olarak görebiliyorlar. Bu yüzden çoğu zaman bir şeyleri tek başıma yapmak istesem de yakın çevremdeki arkadaşlarımdan tepkisinden kaçınmak için yapmadığım oluyor.” sözleri ile bu konuya ilişkin deneyimlerini dile getirmiştir. K6 ise “Mesela spora yazılmıştım bir de yüzme yazıldım o zaman annem de babam da çok iyi yaptım dedi. Ama eşimin ailesi o çocukları bırakıp nereye gidiyorsun, sen oradayken çocuklara kim

bakıyor, evde yemeği kim yapıyor? Şeklinde tepki alıyordum. Haliyle motivasyonumu çok düşürüyordu bu. Zaten bıraktım artık gitmeyi.” Şeklinde deneyimini açıklamıştır. Katılımcıların özellikle annelik ve ev ile ilgili sorumlulukları aksattığı için sosyal çevrelerinden tepki aldığı tespit edilmiştir. Literatürde bu durum kalıp yargı tehdidi olarak adlandırılmadığıdır. Kalıp yargı tehdidi, bireyin ait olduğu grup hakkında olumsuz bir yargının söz konusu olması halinde bireyin bu kalıp yargı bağlamında yargılanmakla ve bu sebeple olumsuz tepkilere maruz kalmakla ilgili bir endişesi olduğunda ortaya çıkan durumdur (Else-Quest ve Hyde 2018). Tek başına gezen, bir aktiviteye katılan ya da karşı cinsten bireylerin olduğu ortamda vakit geçiren kadınlara, toplumda ahlaken olumsuz özellikler atfedildiği ayrıca bu kadınların ev işleri ve çocuk ile ilgili sorumlulukları aksattığı düşüncesiyle toplum tarafından sorumsuz olarak nitelendirildiği düşünülmekte ve bu durumun kadınların sosyal çevrelerinden tepki almalarına sebep olduğu gözlemlenmektedir. Bu bağlamda çalışma bulgularına dayanarak kadınların kalıp yargı tehdidi yaşadığı ve dolayısıyla sosyal çevrelerinden tepki almamak için rekreasyon davranışlarını sınırladıkları söylenebilir. Çalışma sonucunda toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olarak sosyal çevreden gelen tepkilerin, bir rekreasyon kısıtlayıcısı olabileceği tespit edilmiştir.

Katılımcıların birçoğunun rekreasyonel aktivitelere katılırken eşinden izin alması gerektiği ve eşlerinin bazı aktivitelere katılma konusunda kendilerini engellediğine ilişkin ifadeleri çalışmanın önemli bulgularından bir diğeridir. K6 bu konuya dair deneyimlerini “Yani eşimin engel olduğu şeyler var. Mesela her yere gitmeme izin vermez. Özellikle çok kalabalık ortamlara. Mesela ben eğlenmeyi çok severim. Aslında halk oyunları oynamayı çok severim ama buna eşim çok izin vermez. Ya da konsere gitmeyi çok isterim ama ona da izin vermez.” sözleri ile açıklamıştır. Bu duruma toplumsal cinsiyet rollerinin sebep olduğu düşünülmektedir. Toplumsal bir kalıp yargı olarak kadınların, neredeyse yapacakları her eylem için evlenmeden önce babadan, evliyken erkek olan eşten izin alması gerektiği görüşü yaygın olarak kabul görmektedir. Bu görüşe benzer şekilde Sönmez (2021), kadınların çalışmak için eşlerinden ya da babalarından izin almaları gerektiği ve yine kadınların bir yere gideceği zaman eşlerinden izin almaları gerektiği kalıp yargılarının toplumda hâkim olduğunu söylemektedir. Dolayısıyla bu kalıp yargıların kadınlar tarafından da benimsenerek, kadınların rekreasyonel davranışlarını da etkilediği düşünülmektedir. Bu doğrultuda katılımcıların toplumsal cinsiyet rolleri ile ilişkili olarak eşleri tarafından kısıtlanmalarının bir rekreasyon kısıtlayıcısı olduğu söylenebilir.

Katılımcıların rekreasyon davranışlarını etkileyen bir diğer faktör ise karşı cins ile temas kaygısı duymasıdır. Kadınlar karşı cinsin bulunduğu bir ortamda olmaları sebebiyle eşlerinden tepki alacağını düşünmektedir. Aynı zamanda karşı cinsin bulunduğu ortamda yanlarında eşleri olmaksızın bulunmaları halinde hem karşı cins tarafından hem de kendi yakın çevreleri tarafından yanlış anlaşılacaklarını düşünmektedir. Kadınların karşı cins ile temas ettiği ortamlarda, taciz edilme, zorbalığa ya da fiziksel saldırıya uğrama ihtimali gözeterek güvenlik kaygısı yaşadığı da bilinmektedir. Bu konuya ilişkin K4 “Ben özellikle spor yaptığım zaman karşı cinsin olmadığı yerlere gitmeyi tercih ediyorum. Çünkü toplumun düşüncesinden çekiniyorum yani. İşte spor yaparken tanıdık bir erkek beni görse gidip evde işte şöyle yaptı, kalçasımı böyle kaldırdı diye benimle ilgili mi konuşur ya da bir önyargısı mı olur veya benimle ilgili farklı bir düşüncesi mi olur diye endişe ederim. Çünkü buradaki insanlar biraz da öyle. Yani sen onların yanında ne kadar rahat davranırsan onlar bunu kendine atfediyor.” sözleri ile K2 ise “Örneğin kendi aracım ile seyahat ederken ıssız bir yerde herhangi bir arıza durumunda kendimi güvende hissetmem. Karşı cins tarafından tacize uğrayabileceğimden endişe duyarım.” sözleri ile deneyimlerini açıklamıştır. Gerçekleştirilen çalışmada katılımcıların karşı cins ile temastan kaçındıkları bu yüzden rekreasyonel aktiviteler için daha çok hemcinslerinin olduğu ortamları tercih ettiği tespit edilmiştir. Bu konuya ilişkin, Demir (2022) gruplar arası temas kaygısı yaşayan kişilerin genel anlamda daha çok iç grupla ilişki kurmayı tercih ettiğini ve gruplar arası kaygı deneyiminin dış grubun bütün üyelerine genellendiğini ifade etmiştir. Dolayısıyla kadınların güvenlik endişesi, yanlış anlaşılma korkusu ve eşlerinden alacakları tepkiler sebebiyle gruplar arası temas kaygısı yaşadığı bu nedenle daha çok kendi iç grubu olan kadınlar ile aktiviteler gerçekleştirmek istediği düşünülmektedir. Bu nedenle gruplar arası temas kaygısının bir rekreasyon kısıtlayıcısı olabileceği tespit edilmiştir.

Bireysel Engeller

Çalışmada elde edilen önemli bulgulardan biri kadınların, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkili olarak kendilerini algıladığıyla ilgilidir. Katılımcıların bu yönde vermiş olduğu ifadeler, bireysel engeller teması altında değerlendirilmiştir. Bu kapsamda kadınların fiziksel yeterliliklerine ve kişisel özelliklerine dair algılarının rekreasyon davranışlarını şekillendirdiği tespit edilmiştir. Bu duruma ek olarak kadınların çalışma hayatı, çocuk bakımı ve ev işleri ile ilgili sorumluluklarının da rekreasyona katılım düzeylerini kısıtladığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkeklere toplum tarafından bağımsızlık, kendi kendine yeterlilik ve girişkenlik gibi özellikler atfedilirken kadınlara duyarlılık, hassasiyet ve sıcaklık gibi özellikler uygun görülmektedir (Babahan, 2005). Toplumda erkekler, fiziksel güç ve zekâ bakımından da daha avantajlı görülmektedir (Ghavami ve Peplau,

2013). Bu duruma ilişkin olarak K10 deneyimlerini “Kendimi yetersiz gördüğüm aktiviteler maç izlemek olabilir. Kadınların erkekler kadar maçtan anlamadığı ya da zeki olmadığı düşünülür. Ya da satranç oynamak pek kadın işi gibi görülmez. Bunlardan dolayı bu aktivitelerden kendimi uzaklaştırıyorum, denemiyorum bile aslında.” sözleri ile ifade etmiştir. K2 ise “Mesela bazı aktiviteleri kendi başıma gerçekleştirmek isterim. Ama kamp yapacak olsam çadır kuramam, ağır taşıyamam ya da yalnız seyahat edemem. Çünkü çadır kurabilecek fiziksel yeterliliğe sahip olmadığımı veya yalnız başıma araba kullanırsam erken yorulacağımı düşünüyorum. Bu gibi işler erkek işi gibi geliyor.” sözleri ile konuya ilişkin deneyimlerini açıklamıştır. Dolayısıyla kadınlar tarafından da benimsenen bu kalıp yargıların kadınların satranç, futbol, kamp yapmak, yalnız başına seyahat etmek gibi bazı rekreasyonel aktiviteler için kendilerini yetersiz olarak algılamalarına sebep olduğu söylenebilir. Bu durum üzerinde yetiştirme tarzının da etkili olduğu bilinmektedir (Bhasin, 2003). K5’in “Evcimen olmam yani evine bağlı olmam beni kısıtlıyor aslında. Bunu ailemden de hep böyle gördüğüm için yani annem içerde, babam dışarda ben de böyle evcimen oldum sanırım. Çünkü kadın evine bağlı olmalıdır, çocuklarının hep başında olmalıdır. Ama erkek evde çok durursa bunalır, dışarı çıkması gerekir bu onun için bir ihtiyaçtır çünkü iş hayatında yorulmuştur. Oysa ben de çalışıyorum ve yoruluyorum ama bu bana hak görülüyor.” sözleri yetiştirme tarzının etkili olduğu savını doğrular niteliktedir.

Katılımcıların bireysel engeller kategorisine ilişkin görüşlerinden bir diğeri ise çalışan bir kadın olarak kendisine yüklenen sorumluluklarla ilgilidir. Katılımcılar hem iş ile ilgili hem de ev ve çocuk ile ilgili sorumlulukları sebebiyle yeterince boş zamana sahip olmadıklarını dile getirmiştir. Bu durumun sebebinin kadının toplumsal cinsiyet rolü olduğu düşünülmektedir. Bu duruma ilişkin olarak K1 “Sanırım kadın olmak sorumlu olmaktır gibi bir slogan var toplumda. Ailedeki herkes her şeyi unutulabilir hakkına sahip ama kadının özellikle annenin böyle bir şeyi olamaz. Nasıl oluyor bilmiyorum ama evdeki tüm işlerin doğal sorumlusu ben gibiyim. Yani bazen kendimi bu role kaptırıp, evdeki işlerden görevlerden dolayı kendime neredeyse hiç vakit ayıramadığım oluyor.” sözleri ile deneyimlerini açıklamıştır. Toplumun ev ve çocuk bakımı ile ilgili sorumlulukları kadına yüklediği bilinmektedir (Thrane, 2000). Çalışma bulgularından hareketle kadın çalışıyor olsa dahi bu durum değişmediği gözlemlenmiştir. Bu nedenle kadınların erkeklere oranla boş zamanları daha sınırlı olduğu söylenebilir. Ayrıca çalışan kadınların iş yerinde iş ile ilgili sorumlulukları yerine getirdikten sonra evde ev işleri ve çocuk bakımıyla ilgili sorumlulukları yerine getirdikleri için yorgun olmakta bu yüzden kondisyon açısından sorun yaşadığı söylenebilir. Bu konuya ilişkin olarak K8 “Benim fiziksel olarak biraz yorgunluklarım oluyor aslında. Çünkü işlerimden ve çocuklardan dolayı sürekli düzenli spor yapamadığım için erken yorulduğum falan oluyor. Bir de ev ve çocuk işleri derken zaman zaman yorgunluk ve uykusuzluk falan oluyor.” sözleri ve K5 ise “Ben eve iş getirmek durumunda olduğum için. Yani mesleğim gereği mesai kavramı çok yok. O yüzden evde de kendi işimi taşıdığım için kendime ayıracağım zamanı aslında biraz da bilinçli olarak işe aktarıyorum. Zaten çalışıyor olsam bile evin bütün sorumluluğu, tüm işleyiş benim üzerimde. Bu yüzden aktivitelere ayıracak boş zaman çok bulamıyorum.” sözleri ile deneyimlerine dair açıklık getirmiştir. Dolayısıyla toplumsal cinsiyet rolleriyle ilişkili olarak kadınların kendi bireysel özelliklerine dair algılarının ve toplumun kadına yüklediği sorumlulukların bir rekreasyon kısıtlayıcısı olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların rekreasyon etkinliklerine katılmalarına ilişkin olarak ekonomik engeller, toplumsal engeller ve bireysel engeller yarattığı düşünülmektedir. Bu bağlamda toplumsal cinsiyet rollerinin kadınların rekreasyon etkinliklerine katılım düzeyi ve aktivite tercihi üzerinde etkili olduğu söylenebilir. Çalışma alanı Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi ile sınırlı olup katılımcılar Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu kültüründe yetişmiş kişilerdir. Dolayısıyla bu tip bir araştırmanın Van’da yer alan farklı kurumlarda ve farklı kültürlerde farklı sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmacılara, toplumsal cinsiyet ve rekreasyon olgularını inceleyen çalışmaların farklı kurum ve coğrafi bölgelerde de yapılması, aynı şekilde toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklerin rekreasyon etkinliklerine katılmalarına ilişkin bir etki yaratıp yaratmadığının araştırılması önerilebilir. Ayrıca bu çalışmada ortaya konan sonuçlara ilişkin olarak gelecek çalışmalarda nicel yöntemlerle de özgün araştırmaların yapılması önerilebilir.

Kaynakça

- Akkaya, C., ve Kaplan, Y. (2014). Toplumsal cinsiyet bağlamında spor medyasında kadın. *International Journal of Sport Culture and Science*, 2(2), 177-182.
- Babahan, A. (2005). *Arap toplumunda cinsiyetlerin oluşumunda çocuk yetiştirme pratiklerinin rolü* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi.
- Balcı, E., ve Kopar, B. D. (2022). Evli kadın turist rehberlerinin iş-aile yaşamı çatışması: Ankara Turist Rehberleri Odası örneği. *Turizm Akademik Dergisi*, 9(1), 253-272.

- Bandura, A., ve Walters, R. H. (1977). *Social learning theory* (Vol. 1). Prentice Hall: Englewood cliffs.
- Bem, S. L. (1984). Androgyny and gender schema theory: a conceptual and empirical integration, T. B. Sonderegger (Ed.) *Psychology and Gender*. Nebraska Symposium on Motivation, University of Nebraska Press.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet: bize yüklenen roller*. (Çev. Kader Ay). İstanbul: Kadımlarla Dayanışma Vakfı Yayınları.
- Bilican Gökkaya, V. (2014). Cam tavan, kadın ve ekonomik şiddet. *International Journal of Social Science*, 26, 371-383.
- Burdette, H. L., ve Whitaker, R. C. (2005). Resurrecting free play in young children: Looking beyond fitness and fatness to attention, affiliation, and affect. *Arch Pediatr Adolesc Med*, 159(1), 46-50.
- Creswell, J. W. (2013). *Research design: qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. New York: Sage.
- Creswell, J. W., ve Clark, V. L. P. (2016). *Designing and conducting mixed methods research*. New York: Sage.
- Culp, R. H. (1998). Adolescent girls and outdoor recreation: A case study examining constraints and effective programming. *Journal of Leisure Research*, 30(3), 356-379.
- Çavdar, Ç., ve Yıldız, M. (2020). Lise öğrencilerinin rekreasyonel faaliyetlere eğilimleri ve katılımlarına engel olan faktörler. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(3), 437-449.
- Çıtak, A. (2008). *Kadınların çalışmasına yönelik tutum: cinsiyet, cinsiyet rolü ve sosyoekonomik düzeye göre bir karşılaştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Demir, H. İ. (2022). *Sosyal kimliklerle özdeşleşme, gruplar arası kaygı ve iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- DiCarlo, D. (2018). Playing like a girl? The negotiation of gender and sexual identity among female ice hockey athletes on male teams. İçinde *Sex Integration in Sport and Physical Culture* (253-263). Londra: Routledge.
- Dökmen, Z. (2004). *Toplumsal cinsiyet*. Sistem Yayıncılık.
- Ekiz Gökmen, Ç. (2017). Toplumsal cinsiyet ve zaman yoksulluğu: Hane içi ücretli ve ücretsiz emek sunumu. *Çalışma ve Toplum*, 4(55), 1953-1988.
- Else-Quest, N. M., ve Hyde, J. S. (2018). *The psychology of women and gender: Half the human experience*. Sage Publications.
- Fodness, D. (1992). The impact of family life cycle on the vacation decision making Process. *Journal Of Travel Research*, 31(2), 8–13.
- Ghavami, N., ve Peplau, L. A. (2013). An intersectional analysis of gender and ethnic stereotypes: Testing three hypotheses. *Psychology of Women Quarterly*, 37(1), 113-127.
- Giuliano, T. A., Popp, K. E., ve Knight, J. L. (2000). Footballs versus barbies: Childhood play activities as predictors of sport participation by women. *Sex roles*, 42, 159-181.
- Hochschild, A. (1989). *The Second Shift*. Avon Books, New York.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kvasoğlu, İ., ve Yaşar, M. (2016). Toplumsal cinsiyet normlarının dışındaki sporcular. *Spor Bilimleri Dergisi*, 27(3), 118-132.
- Kısaç, İ. (1999). Erkeklik rolü normları. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 1(2), 83-93.
- Koca, C., ve Demirhan, G. (2005). Beden eğitimi ve spor alanında toplumsal cinsiyetin yeniden üretimi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 200-228.

- Kohlberg, L. A. (1966). *Cognitive-developmental analysis of children's sex role concepts and attitudes*. Stanford: Stanford University,
- Korkmaz, M., Özkök, F., ve Uluocak, Ş. (2019). Yerel halkın kadın turistlere yönelik bakış açısının toplumsal cinsiyet rolleri eşitliği ve yaşam değerleri bağlamında incelenmesi: Gökçeada Örneği. *Journal of Life Economics*, 6(1), 35-60.
- Mattingly, M. J., ve Blanche, S. M. (2003). Gender differences in the quantity and quality of free time: The US experience. *Social forces*, 81(3), 999-1030.
- Mennesson, C. (2000). Hard women and soft women The social construction of identities among female boxers. *International Review for the Sociology of Sport*, 35(1), 21-33.
- Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: desen ve uygulama için bir rehber*. S. Turan (Çev. Ed.). Ankara: Nobel Yayın.
- Mottiar, Z. ve Quinn, D. (2004). Couple dynamics in household tourism decision making: Women as the gatekeepers. *Journal of Vacation Marketing*, 10(2), 149–160.
- Ormrod, J. E. (2012). *Human learning*. Pearson Education.
- Özçatal, E. Ö. (2011). Ataerkillik, toplumsal cinsiyet ve kadının çalışma yaşamına katılımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 21-39.
- Öztürk, S., Sezer, P., ve Başar, D. (2023). Toplumsal cinsiyet perspektifinden zaman yoksulluğu. *Mülkiye Dergisi*, 47(1), 361-386.
- Ron, Y., ve Nimrod, G. (2018). Digital negotiation: Online leisure in coping with gender stereotypes. *Leisure Sciences*, 40(4), 251-266
- Seven, B., Polat, E. A., Yavaş, A., ve Çakmak, T. F. (2022). Turizm yazınında toplumsal cinsiyet: Türkiye’de yapılan lisansüstü tezlerin bibliyometrik analizi. *Türk Turizm Araştırmaları Dergisi*, 6(4), 969-987.
- Shinew, K. J., Floyd, M. F., ve Parry, D. (2004). Understanding the relationship between race and leisure activities and constraints: Exploring an alternative framework. *Leisure sciences*, 26(2), 181-199.
- Smith, T. W., Hout, M., ve Marsden, P. V. (2013). *General social survey, 1972–2012 [cumulative file]*. Roper Center for Public Opinion Research, University of Connecticut. Erişim Adresi: <http://www.icpsr.umich.edu/icpsrweb/ICPSR/studies/34802?q=general+social+survey+2012+tom+smith>
- Sönmez, D. Z. (2021). Öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısı ve kadına yönelik şiddete ilişkin görüşlerinin belirlenmesi (Çankırı Karatekin Üniversitesi Eldivan Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu örneği). *Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4(3), 179-189.
- Thrane, C. (2000). Men, women, and leisure time: Scandinavian evidence of gender inequality. *Leisure Sciences*, 22(2), 109-122.
- Uluocak, Ş., Gökulu, G., Bilir, O., Etizer Karacık, N. ve Özbay, D. (2014). *Toplumsal cinsiyet eşitsizliği ve kadına yönelik şiddet*. Edirne: Paradigma Akademi.
- Ünür, E. (2021). Afet yönetiminde toplumsal cinsiyet eşitsizliği: doğal afetlerde cinsiyete dayalı zarar görülebilirlik farkı. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 351-381.
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, (35), 29-56.
- Wilson, E., ve Little, D. E. (2008). The solo female travel experience: Exploring the ‘geography of women's fear’. *Current Issues in Tourism*, 11(2), 167-186.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (6. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.